

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi
Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	29.01.2019
Received / Makale Geliş	15.11.2018	Published / Yayınlanma	30.01.2019

TÜRK MİTOLOJİSİNDE YER ALAN SEMBOLLERİN MUZAFFER AKYOL'UN ESERLERİNE YANSIMALARI

THE REFLECTION OF SYMBOLS THAT INCLUDED TURK MYTHOLOGY TO WORK OF MUZAFFER AKYOL

Dr. Öğretim Üyesi Gonca Hülya YAYAN

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim İş A.B.D., Ankara / TÜRKİYE,
ORCID: 0000-0002-2915-3137

Burcu UÇAR

Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim İş A.B.D.,
Ankara / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-6515-054X

ÖZET

Mitler; doğüstü varlıkları, büyük kahramanları, tanrıları ve kozmik olayları konu alan kutsal öykülerdir. Mitoloji ise, mitleri inceleyen bilim dalıdır. Geçmişten bugüne aktararak süregelen mitler temsil ettikleri toplumun geçmişine ışık tutarak, kültür aktarımında önemli bir rol oynamaktadır. Her toplumun kültürünü, hayat tarzını, milli değerlerini yansıtan mitolojisi vardır. Türklerde bu noktada dünyanın en zengin uygarlıklarından biridir. Türk mitolojisindeki bu kültürel zenginlik birçok sanatçıya ilham kaynağı olmuş ve bu mitolojik sembolleri, motifleri kendi yorumlarıyla eserlerine aktarmışlardır. Muzaffer Akyol'da bu sanatçılarımızdan birisidir. Makalemizde Anadolu insanının mitolojik hikâyeleriyle ve günümüz sorunlarını harmanlayıp geçmişle gelecek arasında köprü kurarak eserlerine aktaran Muzaffer Akyol'un on eseri üzerinden çalışmalarındaki mitolojik öğeleri ve sembolleri yorumlamaya çalışacağız.

Anahtar kelimeler: Mitoloji, Sembol, Sanat, Muzaffer Akyol'un Eserleri

ABSTRACT

Myths are holy stories that include supernatural beings, great heroes, gods, and cosmic events. As to mythology, science that examines myths. The myths that have been transferred from past to present play an important role in the culture transfer by shedding light on the society's past that they represent. All societies have a mythology that reflects their culture, lifestyle, national values. At this point, Turks are one of the richest civilizations. This cultural wealth in Turk mythology has been an inspiration to a lot of artists and these artists have transferred these mythologic symbols and motifs to their arts of work by themselves comments. Muzaffer AKYOL is also one of these artists. In this essay, we will try to interpret mythologic items and symbols in ten works of art of Muzaffer AKYOL who blends mythologic stories of Anatolia people and nowadays problems, by a bridge over between past and future.

Keywords: Mythology, Symbol, Art, Arts of work of Muzaffer AKYOL

1. GİRİŞ

Mitoloji kelimesi, Yunanca mythos (masal-hikâye ve söz) kelimesinden meydana gelmiştir. Mitoloji; çok eski zamanlardan gelmiş ve yaşamış olan milletlerin inandıkları tanrıların, kahramanların ve insanüstü varlıkların hayatından bahseden hikâyelerdir (Erdoğan, 2007: 3).

Söz konusu mitosları yaratan toplumlar, onları sürekli olarak gelecek nesillere aktarmışlardır. Toplumun gelişim çizgisi içinde mitosların etkisinin ikinci planda kaldığı görülse de toplumun çeşitli gelenekleri, bu geleneklere bağlı olarak ortaya konan el sanatları, hatta plastik sanat ürünleri geçmişten süzülerek günümüze kadar ulaşan mitolojik değerleri yansıtmışlardır. Bu toplumun sanatını geri planda besleyen temel bir yapı her zaman söz konusu olmuştur. Bu bağlamda mitosları sanat eserlerinden ayırmanın mümkün olmadığı açıktır (Çoruhlu, 2012: 13).

Türk mitolojisi, bugüne kadar gelen mitosları ve destanlarıyla ağırlığını fazlasıyla hissettirmektedir. Türk mitolojisi konusunda bugüne kadar yapılan çalışmalar genel anlamda ihtiyaca cevap vermekte, fakat yinede tüm yönleriyle Eski Türklerin mitolojisini ortaya koyacak yeni eserlere ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışmalarında Türk mitolojisinden esinlenerek eserlerine aktaran sanatçılarımızdan biride Muzaffer Akyol'dur.

Muzaffer Akyol'a göre mitoloji: geçmişini bugüne taşımak, ders notu olarak bugün ki insana sunmaktır. Türk mitolojisini yansıtan birçok unsuru eserlerinde kullanan Muzaffer Akyol etkisinde kaldığı Anadolu coğrafyası için şöyle demiştir: “ Anadolu'nun başka hiçbir coğrafyada bulunmayan renkleri, biçimleri tatları var. Bu coğrafya yüzyıllarca birçok ulusun yaşadığı mekân olmuştur ve birçok ulusun bıraktığı alt katmandaki kültürden bize yansıyan bugün üzerinde yaşadığımız coğrafyanın dehşet zenginlikleri var. Bu yüzden kendi insanımızın, toprağımızın, portresini yapalım kendi denizimizi boyayalım dağlarımızı zenginliklerimizi resmimize taşıyalım. Bu zenginlikten yola çıkarsak kimse bileğimizi bükemez.”

Sanatçı eserlerinde mitolojik öğeleri kullanma amacını şu şekilde ifade etmektedir.”İnsanlar simgelerle konuşur, simgelerle yaşar, simgelerle anlaşır her simgenin kendine ait bir dünyası bir dili vardır. Bu dil yöresellikle başlar ulusallık evrensellik ve mitolojik boyuta kadar gider. Bütün zamanlarda insanlık ailesi bu simgelerle iletişim kurdular. Eğer simgeleri daha iyi tanırsak ve onların ne ifade ettiklerini bilirsek daha rahat anlaşılabilir düşüncelerimizi mesajlarımızı daha sağlıklı verebiliriz.” Geçmişle gelecek arasında adeta bir köprü kuran sanatçının etkilendiği ve eserlerinde çoğunlukla kullandığı; Nar, Karpuz, Selvi Ağacı, Koyun, Balık, Kurt, Üzerlik, Üçgen, Nazar Boncuğu, Kırmızıbiber gibi birçok mitolojik öğe bulunmaktadır.

2. SANATÇININ ESERLERİNDE KULLANDIĞI MİTOLOJİK UNSURLAR

Nar: Pek çok kültür ve dinde nar ağacı simge olarak kullanılmış, meyvesinin de bereket, ağacının ölümsüzlük, çiçeğinin ise mutluluk simgesi olduğu kabul edilmiştir. Nar ağacının meyvesi (küresi); dünyayı, içindeki taneleri ise insanları, her ikisinin arasındaki zarın da insan gruplarının ayırımlarını simgelediği düşünülmektedir.(Arslan, 2014: 70)Asya'da dişilik bereketini sembolize etmektedir. Özetle, her tür doğum büyüme ve çoğalma fikrini içeren konularda nar, sembolü yer almış tören eşyalarına yansımış hatta tahılların saklandığı küpler de nar motifleriyle süslenecek bolluk ve bereket gibi beklentiler dile getirilmiştir (Ateş, 2001: 181-182).

Selvi (Servi) Ağacı: Türk kültüründe selvi; uzun boyu ve daima yeşil kalması dolayısıyla “ebediyet”in (sonsuzluk) sembolüdür. Servinin daima yeşil olması ata ruhlarının cennette olduğunun kanıtıdır. Mezardaki ataların ruhları selvi ağacı sayesinde göğe ulaşmakta, tanrının kutu da aşağıya, kemiklere inmektedir (Ergun, 2004: 145-147). Eski Mısır'da ölümlerin mumyaları Anadolu'dan getirilen servilerden yapılan sandukalarda saklanmıştır. Bu yüzden Türk toplumlarında servinin ölümlere özgü bir ağaç olduğu kanısı benimsenmiş olup özellikle mezarlık alanlarda kullanılmıştır (Ersoy, 2007: 35-36).

Salyangoz: Günümüz insanının fazla dikkatini çekmeyen salyangoz da, binlerce yıldan beri ölümsüzlüğün sembolü olarak görülmüştür. Her baharda yağmurlarla birlikte uyanan salyangoz, yazın başlayan kuraklıkla beraber geçici bir süreliğine ölmekte ve sonraki baharın yağmurlarıyla yeniden hayata dönmektedir. Salyangozun kabuğunun biçimi elipstir. Elips işareti sonsuzluğun sembolüdür. Modern camilerin duvarlarında bu işaretlerin fırça darbeleriyle bolca kullanıldığı görülmektedir. Aynı işaret güneş sisteminin devinimini karşılamaktadır. Büyük patlamadan sonra soğuyarak güneş etrafında dönmeye başlayan yıldızlar, gezegenler milyarlarca yıldır bu hareketi kendilerine yörünge olarak benimsemişlerdir (Gezgin, 2009: 216-217).

Koyun: Eski Türk inanışlarında koyun ve sığır kutsal kabul edilir ve en çok kurban edilen hayvanlar arasındadır. (Erdoğan, 2007: 146) Ayrıca koyun 12 hayvanlı Türk takviminin yıl simgesi olarak kullanılmıştır. Zıt kavramların koyun ve dağ keçilerinin mücadele sahnelerinde olumsuz unsur olarak yer almıştır. Bezeklikteki Uygur tapınaklarından birinde yer alan bir fresko da ki, bir ilah tasvirinin vücut halesinde bir kuzu figürünün yer alması bu açıdan ilgi çekicidir. Koyun islamiyetten sonra sükunet, huzur ve barışın simgesidir. Aynı zamanda bolluk ve bereket işareti de sayılmıştır (Çoruhlu,2011: 174-175).

Karpuz: Arpa, kavun, karpuz, üzüm ve nar motifleri de doğurganlığı temsil eden motiflerdir.(MEB, 2013: 26)Bereket Motifleri; genelde kadın erkek ilişkisini ve üremeyi simgelemektedir. Bereket motifi olarak buğday, arpa başağı, nar, haşhaş, karpuz, kavun, incir, üzüm, dut, çok taneli, çok çekirdekli, meyve ve tahıllar da kullanılmıştır. Ayrıca anne ve babayı simgeleyen bu motifler Türk dokumalarında da kullanılmıştır (MEB, 2011: 9).

Kadın: Türk mitolojisinde kadın, gayet yüksek bir mevkide tasvir edilmiştir. Yaradılış Destanına göre kadın, kâinatın yaratılışına sebep olan ilham kaynağı olarak görülmüştür (İnan, 1934: 274). Kadın figürü tüm ilkel toplumlarda bereket, doğurganlık, sonsuz yaşamın simgesi haline gelmiştir (Arslan, 2014 : 65).

Şahmeran: Şahmeran (Fars."Şah-ı Meran": Yılanların Şahı) adı verilen doğaüstü yaratığa Anadolu cam altı resimlerde, masal ve öykülerinde çok sık rastlanır ve özellikle de Güney, Orta ve Doğu Anadolu'da çeyiz işlemlerinde kem gözlerden korunmak için yaygın olarak kullanılmaktadır. Kökeni Yahudilere kadar uzanan bir efsaneye göre başı kadın, bedeni yılan görünümlü olağan dışı bir yaratık olan Şahmeran, hastaları iyileştiren, can veren, bilgelik simgesi bir yaratıktır. Dünyanın çeşitli ülkelerindeki inançlara göre kadını, dolayısıyla doğurganlığı ve bereketi de simgeleyen yılanın evrenselliği, birçok etnolog tarafından açıklanmıştır. Anadolu'da ise "Şahmeran" resimleri, özellikle uğur getirsin diye, daha çok genç kız ve kadınlar tarafından satın alınıp yatak odasına asılır (Tez, 2008: 97-98). Yeryüzünde hemen tüm topluluklarda hem olumlu hem olumsuz nitelikler yüklenmiş bir sembol olan yılan; yaşam, ölüm, sihir ve bilgiyle ilişkilendirilmiştir. Anadolu kültür geleneğinde ise yılanın bilgelik vasfı, yüzü insan; bedeni yılan olarak tasvir edilen Şahmeran'la hayat bulur. Anadolu kültüründe süslü tacı, çiçekli motifleri ve ejderha şeklindeki kuyruğuyla Şahmeran, gerek halk anlatmalarında; gerekse evlerde bir bereket sembolü olarak algılanmıştır. Boynuzlarla süslenen bu tasvirler, Ulu Tanrıça'nın birer simgesini durumunda olup ay simgeciliğini bereket dağıtıcı özelliğine işaret etmektedir. Yine birçok halk sanatı ürününde Şahmeran'ın tacındaki yeni ay figürü de dikkate değerdir (Çağlar Abiha, 2012: 3-4-7).

Üzerlik: Türklerde hâlen nazara inanç vardır. İnsanlar bebeğe, sağılan hayvana, yeni eve ve diğer iyi olan şeylere nazar deşebileceğine inanılmıştır. Başka bir deyişle bazı kişilerin bed nazar olduklarına inanılmıştır. İnsanlar eskiden ve hatta şimdi bile bebek hastalandığında üzerlik otunu mangalda yakıp dumanını ona koklatıyorlar. Kötü nazara karşı yeni evin, güzel meyve bağının ve bostanın görünen tarafına üzerlik asıyorlar. Nazara karşı üzerlik bitkisiyle ilgili ilk kez XI.yüzyılda yaşamış olan Azerbaycan şairi Katran Tebrizî şöyle yazmıştır: "Benim kalbim bir üzerlik tumudur (çekirdeğidir), onun yeri ise zindandır" (Tebrizî, 1958: 205).

Güneş ve Ay: Eski Türklerde güneşin ve ayın kutsal sayıldığı Şamanlık inançlarına göre "Güneş" ana, "Ay" ise ata olarak bilinir; hatta Ay için, "Aydede" terimi kullanılmıştır. Eskiden ay ve güneş tutulması sırasında kimi yörelerde teneke çalınarak kötü ruhlardan korunulacağı inancı yaygındır. Şamanlarda halk, güneş tutulması sırasında kötü ruhlardan korunmak için davul çalmışlardır (Tez, 2008: 10). Ay, doğurgan kadını temel alan tanrıçaların üzerinde de yaygın olarak kullanılmış bir motiftir. Sümerli tanrıça İnanna, tam anlamıyla bir Ay tanrıçasıdır ve sembolik hayvanı leopardır. Sümer mezarlarında da kadınların altından yapılmış büyük Ay takılarıyla defnedilmiş olmaları yeniden doğmayı dilemek arzusuyla ilintilidir. Altaylılar yeni ayın gelişini coşkuyla kutlarlar. Ay'ı saygıyla selamlayarak ondan evliliklerine mutluluk getirmesini dilemişlerdir (Ateş, 2001: 135). Münecimlik aleminde de ayın önemli rolü olmuştur. Üzerinde bazen uğurlu, bazen de uğursuz yorumlar yapılmıştır (Erdoğan, 2007: 107).

Göz Motifi (Nazar Boncuğu): Nazar boncukları Türk kültürünün ürünüdür. Şamanizm döneminden kalma inançlar doğrultusunda ortaya çıkarılmış ve günümüzde tüm dünyaya yayılmıştır. Nazar boncukları kültürün yayılmasında günümüzde en fazla değer yüklenen sembollerden başta gelmektedir. Günümüz toplumunda her motifin ne anlama geldiği bilinmese de nazar boncuğunun nazardan korunma amaçlı olduğunu bilmeyen yok gibidir (Ertem, 2009: 3).

Maymun: Maymun figürü Türk sanatında yaygın olarak karşımıza çıkmamaktadır. Bu hayvan özellikle Hint mitolojisinde görülmektedir. Türkler özellikle Budist oldukları dönemde onunla ilgili çeşitli tasavvurlardan etkilenmişlerdir. Maymunlar Hindistan'da inekler gibi bugünde saygı gören hayvanlardandır. Öte yandan İslamiyetten önce ve sonra maymun on iki hayvanlı Türk takviminin yıl

simgelerinden biri olmuştur. İslamiyetten sonra maymunun çoğu anlamları ortadan kalkmıştır. Eski mitolojik izlere nadiren rastlanır; örneğin aslan ya da kaplan oyunu gibi Doğu Türkistan bölgesindeki Uygurlarda, bugün de söz konusu olan ve çok eskiden beri oynan maymun oyununun varlığı buna işaret etmektedir. İslami tasavvurlarda maymun olumsuz nitelikleriyle ön plana çıkmaktadır. Tuhfetü'l Münecim ve Marifetname gibi eserlerde maymun yılında savaş, fitne, hastalık ve yankesiciliğin çok olduğuna dair verilen açıklamalar bu duruma işaret edilmektedir. Maymun hilekâr, kurnaz ve edepsiz insanların alegorisi olarak kullanılmıştır (Çoruhlu, 2011: 179-180).

Kurt: Eski Türklerde kutsal ve uğurlu bir hayvandır. Totem olarak kabul edildiği ve ana-baba olduğu gibi kurtarıcı, yol gösterici, kahramanlara yardımcı, şefkatli, cesaretli, iyiliksever bir yaratık olarak tanınmıştır. Kurt, uğurlu, hayırlı bir hayvan olduğu gibi, şifa verici özelliklerinin de bulunduğu dair inanışlar Anadolu da hala devam etmektedir. Kurt, milli bir sembol olarak kabul edilmiş ve armalara bayraklara konulmuştur (Erdoğan,2007: 140-141). Öte yandan kozmolojik unsurlara bağlı olarak, gök kurt ya da bozkurt nitelemelerinin yanında, ak kurt ya da al kurt, kara kurt ibarelerine de rastlanmaktadır. Burada ak kurt gök unsuruna(buna bağlı olarak, saflık, temizlik, erdeme), al kurt şiddete ya da yer unsuruna,kara kurt ise karşı durulmaz kuvvete, yeraltı unsuruna ya da kötülüğe işaret ettiği varsayılmaktadır (Çoruhlu,2011: 156-157-158).

Uçurtma: Gökyüzünü süsleyen uçurtmalar, Budizmin yaygın inanış olarak görüldüğü, Çin’de hızla yayılmıştır. Hatta Çin’in Weifeng şehri uçurtmacıların başkenti olarak anılmaktadır. Uçurtmanın, gökyüzüne törenlerle gönderilerek, uğursuz ve olumsuz güçleri uzaklaştırdığına inanılır. Hangi kültürde olursa olsun, uçurtmanın üzerinde semboller ve figürler kullanılmıştır. Bu semboller farklı dilekleri dile getirmesinin yanı sıra farklı renklerle de anlamlarını güçlendirir. Budizm’e göre, uçurtmanın ipinin kopması uğursuzluk işaretidir. Yine Budizm inanışına göre uçurtma aynı zamanda hasadın ve toprakların daha bereketli olması için gökyüzüne gönderilmiştir. Tanrı’ya güzellikler için gönderilen bir dileğin sembolü olmuştur. Üzerinde yer alan figür, sembol ve çoğu zamanda ejderha motifleriyle, kötü güçleri ve uğursuzlukları kovalayarak, gökyüzünün askerleri haline dönüştüğü inancı hâkimdir. (Erdemli)

Kedi: Kediler Türk destanlarında görülüyorlar; yerleşik kültürün ve şehir hayatının bir ev hayvandır (Ögel, 2010 : 543). Eski metinlerden anlaşıldığı kadarıyla ortaçağ İslam dünyasında kedi vasıtasıyla fal bakılırdı. Demiri’nin eserinde, kedinin arslana benzediği, fedakar ve sağlam karakterli olduğu anlatılmaktadır. Varka ve Gülşah minyatürlerinden altısında kedi tasviri vardır ve genellikle kötü şans, zalimlik, üzüntü, ayrılık, ihanet, açgözlülük gibi kavramları ifade etmek için kullanılmıştır. Mevlana’nın Mesnevi’sinde ise kedinin tasavvufi hikmetleri ifade etmek için kullanıldığını görülmektedir. Selçuklu çini sanatında saray hayatıyla ilgili olarak kedi tasvirlerine rastladığımız gibi, Kelile ve Dimme metninde ve minyatürlerde de kediyle ilgili anlatımlara ve tasvirlerle rastlanmaktadır (Çoruhlu, 2011: 173-174).

Tepegöz: Tepegöz – Türk söylencelerinde adı geçen tek gözlü devdir. Bir Dede Korkut (Korkut Ata) masalında; kılıcın kesmediği, okun işlemediği bir bedene sahip,yalnızca gözünden zarar verilebilen, çobandan olma, peri kızından doğma bir canavardır.Başının üzerinde tek gözü olan canavardır. Tek göz şeytaniliği simgelemektedir (Karakurt, 2012: 733).

Kaval: Kavalın en az insanlık tarihi kadar eski bir çalgı olduğu söylenebilir. Çalgıyı ilk bulan ya da çalanlara ilişkin birçok fikirlere rastlanmakta ise de, araştırmacılar Kaval’ın Hazar denizi ötesi Ural-Altay dağları arasındaki bölge olabileceği konusunda birleşmektedirler. Nitekim Alman “Curts Sachs” kavalın Türkçe asılı olduğunu belirtmiştir. Yurdumuzda, halk ağzı ile “gaval-goval ya da guvval” olarak söylenen çalgı, sadece çobanlara özgü, ilkel bir müzik aleti olarak tanımlanmaktadır (Tarlabası,1983: 11-12).

Tef: Tef yuvarlak bir tahta kasnağın bir veya iki yanına geyik derisinden bir örtü geçirilerek yapılan ve parmak vuruşlarıyla çalınan müzik aleti. İçine genellikle metal çingiraklar takılmıştır. Genellikle tef şaman ruhlarının yaşadıkları inanılan su yanındaki karaçamdan yapılırdı. Tef şaman tarafından ruhların çağrılması ve bir araya getirilmesi için kullanılmıştır. Tef üzerindeki deride çatlağın oluşması yakında meydana gelecek uğursuzluğun alameti sayılmıştır. İkinci tefin yırtılması şamanın akrabalarından birinin yakında öleceği anlamına gelmiş olup tefin üçüncü kez yırtılması halinde şamanın öleceğine inanılmıştır (Buluz: 2016).

Ud: Ud sazını ilk defa yedinci yy.'da Horasan'dan Bağdad'a çalışmaya gelen Türk işçilerin elinde görmüş olan Araplar, göğsünün yapılmış olduğu sarısabır ağacından (aloexyon agalocum) dolayı el-oûd adını vermişlerse de saz Türklerin bin yıllık Kopuz'undan başka bir şey değildir; nitekim Hunlardan beri ozanları ve kopuzcuları olmayan hiçbir Türk ordusu yoktur. Udun Macarca'daki adı "Kobza"dır ve Türk Kopuzunun biraz değiştirilmişinden ibarettir. Nitekim Dede Korkut'da da yine kopuzdan türemiş olan "kobzaşmak" fiili "karşılıklı saz çalmak" demektir. Ud, Kopuz adıyla Asya'dan Anadolu'ya oradan da Rumeli'ye kadar gelmiş aynı zamanda musikişinas olan Yunus Emre'nin şiirlerinde dahi kutsal nitelikli yerini almıştır. Osmanlı Sarayının düğün ve benzeri şenlikleri münasebetiyle yazılan minyatürlü surnamelerde kopuzun iki değişik boyu olan ud ve şehrud diğer sazlar arasında ön planda görülmektedir (Oter, 2007: 4).

Kırmızı Biber Motifi: El sanatlarında kullanılan motifler duyguların semboller ile ifadesi işlevini yüklenmiştir. Ürünlerde kullanılan motiflerin temelini toplumun coğrafik konumu oluşturmaktadır. Örneğin; hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı bir toplumda koç boynuzu motifi ve geyik motifi tarımın yoğun olduğu bölgelerde ise bereket sembolü olan nar motifi, acı olayları sembolize eden biber motifi gibi motifler kullanılmaktadır (Er ve Sarıkaya, 2012:170). Anadolu da çoğu kez sözsüz iletişim unsuru olarak kullanılan biber; kadının eşi ile arasının iyi olmadığını, acı biber: Kadının eşine çok kızdığını anlamı taşımaktadır.

Zeytin Ağacı: Binyıllardır kutsal bir ağaç ve meyve olarak nitelenen zeytin birçok kültürde barışı temsil etmektedir. Bin yıl kadar yaşayabilen zeytin ağacı Anadolu'da "ölmez ağaç" olarak nitelendirilmektedir (Mamikoğlu, NTV, 2007).

Güvercin: Türk mitolojisinde ruhun simgesi olan güvercine Türk- İslam anlayışında ve Anadolu'da ayrı bir önem verilmektedir. Yuva yaptığı eve zenginlik ve bolluk getiren güvercin, rüya tabirlerinde müjdenin habercisidir. Beyaz güvercin ise tüm dünya halkları tarafından barışın ve aşkın sembolü olarak kabul edilmektedir (Şişçi, 2018:41).

Koç: Koç daha çok gökle ilgili sayıldığından ongun olarak kullanılmış, güç, kuvvet, hâkimiyet ya da yiğitliğin simgesi olmuştur. İslam tasavvurlarında özellikle İsmal'in kurban olarak Allah'a adanışı bağlamında kurban ve ölüm timsali olmuştur (Çoruhlu, 2011: 174-175).

Kırmızı Kurdele ve Kırmızının Anlamı: Bu renk güneşin ve tüm savaş tanrılarının rengidir. Eril hareket ilkesini, ateşi, hükümdarlığı, aşkı, hazzı, gelin ve evlilikle ilgili birtakım hususları ifade etmektedir. Bu söz konusu rengin ya da renklerin olumlu olumsuz anlamlar içerdiğine işaret ederken. Her iki çeşit anlamda kuvvet, güç, iktidar, şiddet ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Ögel'e göre Türkler kırmızı sözcüğünü ortaçağdan itibaren kullanmaya başlamış ve daha çok kızıl sözcüğünü tercih etmişlerdir. Kırmızı daha çok kanla kıyaslanmış olup, düğün ve gerdek(bekaret) rengi olarak hala kullanılmaktadır (Çoruhlu, 2011: 212-213).

Balık: Türk kozmolojisinde gök gürültüsü unsurunun hayvan biçimli timsalidir. Özellikle göl ve nehir kıyılarında yaşayan Türk topluluklarında bereket, refah ve bolluk timsali olarak görülmüştür. Evlilikte de mutluluk ve üremenin simgesidir (Çoruhlu, 2011: 167).

Hayat Ağacı: Eski Türk dininde hayatın başlangıcı ve sonucu, insanların kaderi, günlük hayatları hep hayat ağacıyla ilişkilidir. Yeryüzündeki iletişim, korunma hayat ağacıyla ilgilidir. Türkler, hayat ağacına Tanrı'nın sembolü olduğu için çok önem vermişlerdir (Ağaç ve Sakarya, 2015: 7).

Kaplumbağa: Kaplumbağanın kubbe şeklini andıran sırtı gök (*yang*) ve alt kısmıysa yer (*yin*) unsurunu işaret etmektedir. Böylece kaplumbağa bir su üzerinde bulunan yeryüzüyle onun üzerindeki göğü temsil eden bir simge olarak karşımıza çıkmaktadır. Türklerde ve Çinlilerde ortak olan bu kozmolojik tasarıma göre, kutlu bir hayvan olan kaplumbağa astrolojik bir simgedir. Onun dört ayağının birbirini izleyişi, dört mevsimin ahenkli bir biçimde birbirini takip edişine benzetilmektedir. Kabuğunun üzerindeki desen, kuzey gök yarımküresindeki bir yıldız grubuna işaret eder. Sol gözü güneşi, sağ gözüyse ayı temsil eder. Bütün kabuklu hayvanların reisi sayılan kaplumbağa, kışın hareketsiz kaldığı ve yazın kabuğunu değiştirip kabuğundan dışarı çıktığı için uzun bir ömre sahip olmuş, bundan dolayı uzun ömürlülüğün ve sabrın simgesi sayılmış aynı zamanda refahın, barışın ve mutluluğun bir işareti olarak görülmüştür. Ancak bu hayvan yer unsuruyla ilişkili olması dolayısıyla şanssızlık, sıkıntı, zorluk gibi hususları da ifade etmektedir (Çoruhlu,2013: 172-173).

Deniz: Türkler suyu, hem kuvvet ve bereket kaynağı hem de, kahredici ve koruyucu ve cezalandırıcı Tanrı olarak kabul etmişlerdir (Erdoğan, 2007: 170).

Yılan: Yılan genellikle karayılan adıyla anılmış ve Şamanizm’de yeraltı ilahını simgelemiştir. Türk mitolojisinde ak Gök Tanrı’yı, kara ise yeraltı tanrısını temsil ettiğinden yılan yeraltı hayvanı olarak kabul görmüştür (Çoruhlu, 2011: 157-158).

Deve: Türk mitolojisinde deve kahramanlık simgesi olmuştur (Çoruhlu, 2011: 146). Selçuklu ve Osmanlılarda önemli bir hayvan olan devenin, insanların koruyucusu olduğuna inanılmıştır (Ögel, 2003: 681).

3. SANATÇININ ESERLERİNDE KULLANDIĞI TANIMLAR VE SAYILARIN ANLAMI

Arap Baharı: Ortadoğu ülkelerinin halkları tarafından Aralık 2010’ dan günümüze değin, Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerinde rejim, yönetim, yönetici değişimleri başta olmak üzere değişikliklere, revizyonlara ve yenilenmelere yol açan, protesto, ayaklanma, kalkışma, devrim, başkaldırı ve daha birçok adlandırmayla söz edilen Arap halk hareketleridir. Arap Baharı adının ABD’li çevrelerce konulduğu söylenegelmiştir. Arap Baharı’na adının ABD çevrelerince konmuş olmasının da, bu hareketlerin ABD tarafından organize edildiği çağrışımını beraberinde getirmiştir.

Mübadele: Karşılıklı nüfus değişimi.

Kurtlar Sofrası: Güçlünün zayıfı ezdiği, yani kurtların öne çıktığı, zorbalının, uyanıkların kopardığını koparabildiği bir alan demektir.

Üç Maymunu Oynamak: Gördüğü ve duyduğu bir olay hakkında görmemiş, duymamış ve söylememiş olduğunu belirtmektir (TDK).

İki: Birbirlerinin tam karşıtı olan biçimlerin sayısı ikidir. Ters-yüz, yer-gök, erkek-dişi, gece-gündüz, alt-üst, aşağı-yukarı, iç-dış. Bazen gerçekleştirilen bir dengeyi, simetriyi bazen de bir tehdidi ifade ettiği görülmektedir. İnsan ilişkilerinde sürekli bir şekilde var olan sağ-sol, aşağılık, üstünlük sürtüşmeleri iki sayısının zıtlık prensibiyle ilgilidir (Ersoy, 2000: 20). Yaratılış ve yaratılıştan doğan ikicilik (Allah’ın cemali ve celali). Sayısal değeri iki olan b harfi dünyaya bir göndermedir (Çoruhlu, 2002: 199).

Yedi: Tanrı ile dünyayı, yer ile göğü birleştiren bir sayı olduğu da bilinmektedir (Ersoy, 2000: 56).

Yedi sayısı İslami inanışlarda yaygın olarak karşımıza çıkar. Allah göğü yedi katlı olarak yaratmıştır. Bakara Suresi 29. ve Mü’minün Suresi 17. ayette Allah’ın göğü yedi kat yarattığı belirtilmektedir (Çoruhlu, 2002: 201).

4. SANATÇININ ESERLERİNDE KULLANDIĞI GEOMETRİK MOTİFLER VE ANLAMLARI

Piramit ve üçgen: Bir eşkenar üçgende tabanın genişliği, yukarı çıkıldıkça gitgide daralmakta ve tepe noktasına gelindiğinde, sıfır olmaktadır işte bu görünümüyle üçgen, insanda oturganlık, sağlamlık, denge ve özellikle yükseliş algısı yaratmaktadır. Mısır Piramitleri’nin plan olarak bazını oluşturan eşkenar üçgen, dinsel açıdan, ilahi üçlemeyi ve göğe yükselme arzusunun bir göstergesi olduğu gibi diğer yandan toplumu oluşturan bireyle arasında var olan bir hiyerarşinin en belirgin simgesi olmuştur.Öte yandan, tepe noktası yukarıda olan üçgen erkeklik sembolüdür (Ersoy,2000: 81-82-83).

5. SANATÇININ ESERLERİNDE KULLANDIĞI RENKLER VE ANLAMLARI

Kırmızı: Tarih öncesi çağlarda ateşin mitolojisine ve hayata bağlı bir renk olarak bilinmektedir. Başlıca özelliği ateş ve kanın simgesi olması yanında duygu, tutku gibi kavramları da yansıtmaktadır. Kırmızı aslında, cinselliği erkek olan bir renktir; alevin rengidir. (Ersoy, 2000: 56) Kırmızı güneşin ve tüm savaş tanrılarının rengidir. Ateş, hükümdarlık, aşk, haz, gelin ve evlilikle ilgili bir takım hususları ifade etmektedir. Kırmızı aynı zamanda savaşın ve zaferin rengidir. Kızıl ya da kırmızı renkleri hayvanlar için kullanıldığında da aşırılık, güç ya da hileye işaret etmektedir (Çoruhlu, 2011: 212-213).

Mavi: Göğün temel, psişik planda ise, ruhun ve düşüncenin rengidir. Doğu yönünün simgesi olan mavi, göğün de rengi olmasından dolayı çoğu kere gök unsuruna işaret eden çeşitli öğelerinde simgesi olarak

karşımıza çıkmaktadır. Mavi rengin dünya mitolojilerindeki genel anlamı da bu duruma uygundur. Çeşitli mitolojilerde akıl, idrak, sağduyu, iffet, lekesizlik, sadakat, Allah'a hürmet, barış gibi erdem ve erdemli davranışların simgesi olarakta kullanılmaktadır (Çoruhlu, 2011: 213).

Sarı: Renklerin en sıcak olanıdır. Söndürülmesi ve ısısı en zor ve çok olan ateşle, yani güneşle ilintilidir. İlkel toplumlarda sonsuz yaşamı simgelemiştir (Ersoy, 2000: 54). Türklerde sarı renk merkezin rengi olarak kabul edilmiştir. Toprağın, yani yaşanan ülkenin rengidir. Bu nedenle yer unsuruyla bağıntılıdır. Aslında sarı renk Türklerde daha çok olumsuz anlamlarıyla ön plana çıkmıştır (Çoruhlu, 2011:219-220).

Kahverengi: Kızılla siyah arasında yer almakta olup, daha çok siyaha yakın bir renktir. Saf olmayan ve kendini göstermeyen yeraltı ateşiyle kil ve toprakla özdeşleştirilmiştir. Bunun için insanoğlunun keşfettiği ilk renktir. Yaprak rengi nedeniyle de sonbaharı anımsatmaktadır (Ersoy, 2000: 62).

Beyaz: Rus kökenli bir Fransız ressamı olan W. Kandinsky' ye göre, çoğu kez bir tür renksizlik olarak düşünülen beyaz, bütün renklerin maddesel özelliklerini içeren ve onları bünyesinde barındıran bir renk ve dünyanın sembolü olarak nitelemiştir (Ersoy, 2000:52). Beyaz rengin dünya genelinde çeşitli mitoloji ve kültürler arasındaki en genel anlamı, aydınlık, ışık, güneş, hava, saflık, temizlik, iffet, masumiyet, sadelik, mükemmellik, kutsallık, kurtuluş, ruhsal yetkinlik olarak bilinmektedir. Beyaz renk, Türk mitolojisi ve kültüründe en yaygın olarak kullanılan bir renktir (Çoruhlu, 2011: 215).

Yeşil: Yeşil, renklerin sözlüğünde, Tanrı ile doğayı birleştiren bir renk olarak da tanımlanmaktadır. Ayrıca, sonsuz yaşam ve ruhun yeniden canlanmasını göstermektedir. (Ersoy, 2000: 61) Türk mavisi rengini gökten (doğadan) alıyorsa, Türk toplulukları için yeşil de rengini doğadan almaktadır. Başka bir deyişle, mavi denince daha çok gökyüzü akla geliyorsa, yeşil deyince de genellikle ağaç ve orman akla gelmektedir. Gök ve yer kavramları arasında mavi, yeşil renk Türk mitolojisinde ve eski metinlerde birbiri yerine kullanılmıştır (Çoruhlu, 2011: 217).

Siyah: Türklerde kara renk; kuzeyde yaşayan toplulukları sembolize ederken şiddet, güç ve gerçeği vurgulamak için kullanılmıştır.

İyi, kötü, yas, ölüm gibi insan hayatında meydana gelebilecek üzüntü verici hususları ifade etmek için olumlu ve olumsuz olarak kullanılan bir renk olmuştur (Çoruhlu, 2011: 209).

6. SANATÇININ ESERLERİ VE ÇÖZÜMLEMELERİ

Resim-1 “Anadolu’mda Selviler Tanıklığında Salyangozla Narın Sonsuz Aşkı”

2007, Tuval üzerine yağlı boğa ve akrilik, 204x143 cm, Ali Gürsoy Koleksiyonu

Resmin-1 Analizi: Resme ilk bakıldığında kahverengi zemin ile mavi gökyüzünün resmi ortadan ikiye böldüğü görülmektedir. Figürler üzerine tek tek yoğunlaştığında ise en ön orta üst kısımda en büyük figür olan kırmızı bir nar dikkati çekmektedir, narın içerisinde ise parçalara ayrılmış beyaz kadın figürleri bulunmaktadır. Narın hemen altında bulunan kahverengi zemin üzerinde ise büyük kırmızı bir salyangoz dikkatimizi çekmektedir. Resmin sağ ve sol tarafında ise ufuk çizgisinin bulunduğu kısımda kahverengi alandan gökyüzüne doğru mavi servi ağaçları gökyüzüne yükselmektedir bu ağaçların hemen üstünde gökyüzünde karpuz dilimleri bulunmaktadır. Gökyüzünde ise sanatçımız mavi kırmızı yeşil renkte lekese tonlar kullanmıştır. Resmin zemininde ise koyun olduğu düşünülen figürler ve salyangozun sağ ve sol tarafında beyaz uzun kıyafetli küçük kadın figürleri yer almaktadır.

Resmin-1 Yorumu: Esere baktığımızda gözümüze ilk çarpan narla özleştirilmiş bir kadın figürüdür. Sanatçıya göre nar "bir düşünce potansiyelinin patlamaya hazır bir olgunun kendisidir. Aynı zamanda yüzlerce binlerce taneciği birbirini üzmeden birbirini kırmadan incitmeden birbirini bozmadan birbirinin hakkına saygı göstererek besleyen bir anlayışın sembolüdür." Burada nar tanecikleri yerine kadın figürleri kullanmış olması aslında nar ile kadının doğurganlığına da bir gönderme yapılmıştır. Sanatçıya göre de "kadın doğurganlığın kendisidir". Resmin alt kısmında yer alan salyangoz ölümsüzlüğü ve sonsuzluğu sembolize etmektedir. Kahverengi zemin üzerinde bulunan beyaz koyunlar sükûnet ve barışın simgesi olarak resmedilmiştir. Resmin sağında ve solunda yer alan yeşil selvi ağaçları Türk kültüründe tanrıya giden yol, ebediyet, sonsuzluğun sembolü olarak eserde kullanılmaktadır. Ağaçların üzerinde ki karpuz motifleri sonsuz mutluluk ve bereketle özleştirilmiştir. **(Resim-1)**

Resim-2 "Şahmeranla Söyleşi"

2007, Pres tuval üzerine yağlıboya, 100x70 cm, Haydar Durmuş Koleksiyonu

Resmin-2 Analizi: Esere ilk bakıldığında resimde görüş alanını dolduran aşağısı yılan üstü insan şeklindeki doğaüstü yaratık şahmeran dikkati çekmektedir. Şahmeran resimde lacivert siyah arası bir renkte yer almaktadır. Başında bulunan taç üzerinde ise inciye benzeyen beyaz noktalar halinde şekiller görülmektedir. Kuyruk kısmında bir göz motifi ve zehrinin bulunduğu kısım bulunmaktadır. Resmin orta üst kısmında içinde geometrik şekiller barındıran mavi ve beyaz renkte üzerlik motifi kullanılmıştır. Resmin sağ üst köşesinde bir ay motifi çizilmiştir, arka plan rengi olarak turuncu ve lacivert renkler kullanılmıştır.

Resmin-2 Yorumu: Ağırlıklı olarak koyu renklerin kullanıldığı eserde sanatçı Türk mitolojisinde nazar ve kötü ruhlardan korunmak için kullanılan öğelere yer vermektedir. Resme baktığımızda ön planda

bulunan şahmeran dikkatimizi çekmektedir. Şahmeran resmi Anadolu da ve birçok ülkede uğur getiren, mutlu evliliklerin sembolü olan ve kötülüklerden koruyan bir simge olarak duvarlara asılmaktadır. Şahmeran aynı zamanda bilgeliğin de sembolüdür. Resmin arka planında Türklerde kötü gözlerden ve nazardan koruduğuna inanılan üzerlik otu motifi yer almaktadır. Resmin sol üst köşesinde ise bir ay motifi yer almaktadır ay motifi ile kadının dişiliğine vurgu yapılarak kadının iyi ve kötü ruhlardan korunacağı düşüncesi hakim olmaktadır. Anadolu da nazardan ve büyüden korunmak için kullanılan beyaz ve mavi renk kadınının üzerinde kullanılarak bu duygu pekiştirilmiştir.(**Resim-2**)

Resmin-3 “Büyük Talanın Paylaşımı II”

2014,Tuval üzerine akrilik ve yağlıboya, 170x245 cm

Resmin-3 Analizi: Eserin ön planında sağ ve sol köşede yeşil fon üzerinde iki kurt figürü yer almaktadır. Resmin orta kısmında bir yer sofrasında kana bulanmış kaburga ve kemiklerinden oluşan kırımızı renkte leşler resmedilmiştir. Sağ ve sol köşede bulunan kurtlar iştahlı bir ifadeyle masaya bakmaktadırlar. Resmin üst kısmında ise masanın başında oturmuş üç maymun figürü yer almaktadır. Resmin arka planında ise sarı fon üzerinde kurt sürüleri görülmektedir.

Resmin-3 Yorumu: Sanatçı Akyol’un bu eserini incelediğimizde Türk inanışlarında maymun figürü olumsuz olarak nitelendirilmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak sanatçımız maymunları; hilekâr, kurnaz ve edepsiz insanların alegorisi olarak kullanmaktadır. Şöyle ki edebiyatımızda da geçen üç maymunu oynamak deyimi üç maymun için; sorumluluktan kaçma, boş vermişlik, aldırmama hali, görmezden gelme anlamında kullanılmaktadır buna göre sanatçımızda yaşadığımız bu dünyadaki insanların vurdumduymazlığına maymunlarla gönderme yapmaktadır. Bu eserinde üç maymun ve sofranın etrafında toplanan kurtlar ile sanatçımız adeta bir kurtlar sofrası oluşturulmuştur. Etrafında olup bitenlere kayıtsız kalan kulaklarını tıkayan insanoğluna böylece gönderme yapılmaktadır. Resmin arka planında yer alan maymunların arkasında sarı renk fon üzerinde kurt sürüleri bulunmaktadır bu kurt sürüleri de masadaki nimetlerden nemalanmayı beklemektedirler.(**Resim-3**)

Resmin-4 “Cunda Akşamları”

2005, Tuval üzerine yağlıboya, 117x96 cm

Resmin-4 Analizi: Resme ilk bakıldığında orta planda uçurtma üzerinde uçan siyah bir kedi dikkati çeker uçurtmanın üzerinde üçgene benzeyen renkli geometrik desenler göze çarpmaktadır. Sol tarafta yukarda üzerlik olduğu düşünülen ipe dizilmiş mavi beyaz renkte üzerlik bitkisi ve hemen arkasında gözüken iki adet karpuz dilimi görülürken yine sol tarafta yerde ise elinde uçurtma olan mavi etekli bir kız çocuğu figürü yer almaktadır. Resmin sağ tarafına baktığımızda ise yine bir adet karpuz dilimi ve mavi beyaz renkte olan üzerlik bitkisi sağ tarafta yerde sarı küçük bir piramit ve koyuna benzeyen figürler görülmektedir. En arkada ise sarı renkte bir güneş motifi gözümüze çarpmaktadır. Sanatçı arka plan rengi olarak kahverengi kullanmıştır.

Resmin-4 Yorumu: Bu eserde gözümüze ilk çarpan uçurtma üzerinde bulunan kara kedidir, kara kedi kötü şans anlamına gelmektedir. Sanatçı burada kediyi uçurtma üzerinde resmederek olumsuz ve uğursuz güçleri uzaklaştırmak istemektedir. Kedinin hemen üstünde güneş motifi yer almaktadır bu güneş motifi ile kötü ruhlardan korunulacağı düşünülmektedir. Resmin sağ ve sol tarafında ki üzerliklerle de kötü gözlerden ve nazardan korunma ritüeli pekiştirilmiştir. Buradaki mavi elbiseli kız çocuğu figürüyle de gökyüzü ve barış figürü simgelenmek istenmiştir. Sanatçının resminde yer alan karpuz dilimleri ile bereketi ve sonsuz mutluluğu sembolize edilmektedir. Resmin sağ alt köşesinde bulunan sarı bir piramitle göğe yükselme arzusuna vurgu yapılmıştır. Piramidin etrafında yer alan koyun figürleri de koyun huzur ve barışı simgelemektedir. **(Resim-4)**

Resmin-5”Ortadoğ’da Arap Baharı”

2017, Tuval üzerine akrilik ve yağlıboya, 238x206 cm

Resmin-5 Analizi: Esere bakıldığında resmin orta planında bulunan ve neredeyse görüş alanını dolduran deve figürü gözümüze çarpmaktadır. Sanatçı deve figürünün içine kadın, erkek, çocuk, bebek, kadın vücudu gibi figürleri karmaşık bir şekilde yerleştirmiştir. Deve ayağında beyaz topuklu ayakkabı ile resmedilmiştir. Sol ön ayağında ise Amerikan bayrağı renkleri ve desenleri gözümüze çarpmaktadır. Resmin arka planına baktığımızda ise zemin kahverengi, sarı, yeşil, kırmızı, mavi gibi renklerle boyanmıştır. Ufuk çizgisinin bulunduğu yerde belli belirsiz bir şekilde çizilmiş evler ve camiler görülmektedir. Gökyüzü mavi renkte ve gökyüzünde belirsiz şekilde çizilmiş insan yüzleri dikkatimizi çekmektedir.

Resmin-5 Yorumu: Sanatçının eserini incelediğimizde merkezde başı köpek şeklinde resmedilmiş bir deve figürü görülmektedir, köpek sahibine itaat eden bir hayvandır. Deve ise Türk mitolojisinde kuvvetin, koruyuculuğun sembolüdür. Sanatçı burada 2010 yılında Ortadoğu ülkelerinin yönetime karşı yaptığı ayaklanma, devrim, başkaldırı gibi adlandırılmayla söz edilen Arap halk hareketlerine Arap baharı denilmiştir. ABD tarafından organize edildiği düşünülmektedir. Sanatçımız Akyol devenin sol ayağındaki ayakkabının üzerine Amerikan bayrağı renkleri ve desenleri yapmasının sebebi de bu harekete ABD’nin ön ayak olduğunu vurgulamaya çalışmaktadır devenin arka ayaklarındaki beyaz topuklu ayakkabılar ise yine zenginlik ve barışın sembolü olarak ABD ile ilişkilendirilmiştir. Devenin içerisinde bulunan figürlerde Ortadoğu halklarını sembolize etmektedir ve sanatçımızın bu resminde insanlar aslında mutlu görülmemektedirler bu halklar eğer köpek gibi itaat ederlerse devenin koruyuculuğunda bu coğrafyada ve ABD’nin isteği doğrultusunda yaşayabileceklerdir. Arkadaki mavi fon ile barışa vurgu yapılmıştır. **(Resim-5)**

Resmin-6 Eserin Adı: Datça'dan Simi Adasına Kavalan Köprü Yaptım”

2001-2002, Tuval üzerine yağlıboya, 143x243 cm, Yunus Büyükkuşoğlu Koleksiyonu

Resmin-6 Analizi: Resme ilk bakıldığında denizin üzerinde gökyüzünde asılı gibi duran yedi tane figür olduğu görülmektedir. En ortada ve en büyük olan figür Anadolu'da Türk mitolojisinde sık kullanılan bir figür olan tepegöz figürüdür. Bazen dişi bazen erkek olarak kullanılan figür burada dişi olarak kullanılmaktadır ve ayaklarıyla kaval tutar pozisyonundadır tepegözün sağ ve sol tarafında üçer tane kız çocuğu figürü çizmiştir. Sol tarafta bulunan figürlerden en soldaki çocuk elinde çiçek buketi taşımaktadır. Ortadakinin elinde tef bulunmaktadır, yanındaki ise ona bakar pozisyonundadır. Sağdaki figürlerde ise en sağdaki figürün elinde tef ortadakinin elinde ud, sondaki figür ise kaval çalar pozisyonunda resmedilmektedir.

Resmin-6 Yorumu: Sanatçı Akyol bir röportajında “Datça'dan Simi adasına çamaşır ipinden bir köprü yaptım ve iki yakasını birbirine bağladım bu köprüden sadece sevenler ve sevilenler geçebilir. Köprünün enerjisini hissetmeyen algılayamayan hiçbir kimse zaten değil geçmeyi yaşanamaz; geçmek için bir şart seveceksin, sevileceksin ve ayakların temiz olacak ve yıkanacaksın işe ayaklarını ve yüreğini yıkamakla başla ant olsun gittiğin yer aydınlık olacak” demiştir. Sanatçı da bu eserinde şeytaniliğin simgesi olan tepegözün ayaklarını Datça denizinde yıkamaktadır. Onunla birlikte sağın ve solunda bulunan üç er tane kız çocuğu ile tepegöz toplam yedi figür yerle göğün birleşimini simgelemektedir. Bu kız çocukları ellerinde enstrümanlarla ve üzerlerinde masumiyet, temizliğin sembolü olan beyaz renkte kıyafetlerle resmedilmiştir. Denizin üzerinde yer alan kaval motifi saf ve temiz bir insanı sembolize ederken kavalın üzerinde rakkase şeklinde (insanları kandırmak için) yer alan tepegöz figürü şeytan olarak resmedilmiştir. Nefsine hâkim olan insanlar ancak denizin karşı tarafına geçebilirler(Allaha ulaşabilirler) (**Resim-6**)

Resmin-7 “Dişi Maya Kedisinin Düşleri”

2006, Tuval üzerine yağlıboya, 60x70, Mine Onay Koleksiyonu

Resmin-7 Analizi: Resme baktığımızda ön planda mavi yeşil renklerin kullanıldığı zeytin ağacı motifine benzettiğimiz küçük ağaçları görülmektedir. Ağaçların hemen arkasında yüzü arkasına dönük olan bir beyaz kedi, kedinin sırtında içinde göz motifi olan büyükçe bir kırmızı nar görülmektedir. Resmin ortasında bir bütün gibi karmaşık duran üst üste, dikdörtgen prizmayı andıran evler bulunmaktadır. Evlerin üzerinde gökyüzünde neredeyse gökyüzünü kaplayan büyüklükte bir kırmızı biber dikkatimizi çekmektedir.

Resmin-7 Yorumu: Eseri üç kısım halinde incelediğimizde ön planda zeytin ağaçlarını görülmektedir. Zeytin ağacı kutsal bir ağaç olarak barışı temsil etmektedir. Zeytin ağaçları arkasında beyaz bir kedi figürü masumiyet ve temizliği simgelemektedir. Kedinin sırtındaki kırmızı nar motifi ise savaş ve zaferi, narın üzerindeki göz motifi kötü gözleri anlatmaktadır. Sanatçıya göre nar; birbirini üzmeden birbirini kırmadan incitmeden birbirini bozmadan birbirinin hakkına saygı gösteren bir anlayışın sembolü olarak resmedilmiştir. Resmin ortasında birbirinin içine geçmiş gibi duran evler ve evlerin üstünde duran büyük bir kırmızı biber görmekteyiz. Biberle; bu evlerde pek çok acı olayların ve çatışmaların olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. **(Resim-7)**

Resmin-8 “Doğuran Mavinin Teknesinde”

2002, Tuval üzerine yağlıboya,207x173 cm, Ahu Büyükkuşoğlu Koleksiyonu

Resmin-8 Analizi: Resmin tüm görüş alanını dolduran iki adet beyaz güvercin figürü gözümüze çarpmaktadır. Eserde güvercinlerin üzerinde sarı, kırmızı, yeşil gibi lekesel renkler uygulanmıştır. Güvercinlerin arkası dönük birbirine bakar pozisyonda olduğu resmedilmiştir. Kuyrukların birbirine değdiği noktada piramiti andıran üçgen bir şekil oluşmuştur bu şeklin ortasında nar vardır narın orta kısmında bir kesik olduğu görülmektedir ve burdan nar taneleri yere dökülmüş şekildedir. Resmin arka planına baktığımızda ise gökyüzü ve ağaçlık bir alan görülmektedir.

Resmin-8 Yorumu: Sanatçının eserine bakıldığında resmin genelinde mavi rengin hâkim olduğunu görülmektedir. Mavi göğün rengidir barış ve erdemli davranışların sembolüdür. Resmin neredeyse tamamını iki adet beyaz güvercin figürü kaplamaktadır beyaz güvercin ruhun simgesidir ve tüm dünya halkları tarafından barışın ve aşkın sembolü olarak kabul edilmektedir. Resmin sağ ve sol tarafında yer alan iki beyaz güvercinle insanlar arasındaki ilişkilerin olumlu bir şekilde çözümlenmesi, birleştirici güze sahip olan kırmızı nar motifiyle sağlanmıştır. Güvercinlerin kuyruklarının kesiştiği yerde oluşan üçgenle göğe yükselme arzusunu simgelemektedir. **(Resim-8)**

Resmin-9 “Kurbanlık Koyunun Söyledikleri”

2014, Tuval üzerine yağlıboya, 140x210 cm

Resmin-9 Analizi: Esere dikkatle bakıldığında ön planda odunların arkasından görünen göz motifi dikkatimizi çekmektedir bu odunların üzerinde kana bulanmış kemikler, kemiklerin üzerinden kanlar aşağı doğru akmaktadır. Kemiklerin üzerinde resmin orta planında adaklık ya da kurbanlık olduğu düşünülen bir koç kafası yer almaktadır. Koçun başına kırmızı bir kurdele bağlanmıştır, boynun da ise piramit şekilli üçgen bir kolye asılmıştır. Koçbaşının etrafını, belirsiz bir şekilde çizilen koyun sürüsünün sarmış olduğu görülmektedir. Resmin sağ ve sol kısmında ise yeşil selvi ağaçları ve ağaçların tepesinde birer tane içinde göz motifi olan siyah narlar yer almaktadır.

Resmin-9 Yorumu: Sanatçımızın incelediğimiz dokuzuncu eserinde ön planda odunlukların arkasında bir göz motifi olduğunu görürüz göz motifi nazardan korunma amaçlı kullanılmıştır. Resmin üst kısmında başına kırmızı kurdele bağlanmış koçbaşı motifi yer almaktadır. Koç; daha çok gökle ilgili olarak güç kuvvet ve yiğitlikle ilgilidir. Koçun boynunda üçgen piramit şeklinde bir kolye bulunmaktadır buda göğe yükselme arzusunu vurgulamaktadır Resmin sağında ve solunda selvi ağaçlarıyla sonsuzluk, karanlık ve ölüm anlatılmak istenmiştir. Selvi ağaçlarının üzerindeki siyah nar motifleriyle siyah yas, ölüm ve diğer tarafta birleşmeye vurgu yapılmıştır. (**Resim-9**)

Resmin-10: “Mübadale Balığı ve Narlı Çocuk”

2002, Tuval üzerine yağlıboya, 140x160 cm

Resmin-10 Analizi: Resme bakıldığında göze çarpan deniz ile gökyüzünün resmi ortadan ikiye böldüğüdür. İlk olarak denizin sağ tarafında yerde kıyının bir kısmı gözükmektedir. Kıyının üstünde kuş, kedi, köpek, maymun, kaplumbağa, gibi hayvan figürleri göze çarpmaktadır. Denizin tam ortasında büyük beyaz bir balık dikkatimizi çeker. Denizin sol tarafında yine kıyının gözükken kısmında ağaçlık bir alan görülmektedir. Gökyüzünde ise vücudu balık yüzü çocuk sureti olan bir figür çizilmiştir bu çocuk elleriyle nara sarılmaktadır ve etrafında belirsiz tonda yapılmış insan ve koyun figürleri görülmektedir. Gökyüzünden denize doğru irili ufaklı narlar dökülmektedir.

Resmin-10 Yorumu: Sanatçının incelediğimiz son eserinde ağırlıklı olarak mavi renk hâkimdir. Deniz ve gökyüzü resmi ortadan ikiye bölmekte deniz kısmında büyük bir balık görülmektedir. Balık; Türklerde bereket, refah, bolluk ve mutlu evliliğin simgesidir. Sanatçı balığın içine evler yerleştirmiştir evlerin önünde sıralı bir şekilde hayat ağaçları bulunmaktadır. Hayat ağacı Eski Türklerde hayatın başlangıcı ve sonu, insanların kaderi ve hayatları ile ilişkilendirilmiştir. Sanatçı burada mübadelede (nüfus değişimi) değişen insan hayatlarına vurgu yapmaktadır. Denizin sol tarafında ağaçlık kıyının bir kısmında el sallayan insan figürleri yer almaktadır. Sağ taraftaki iskelede ise kedi, kuş, salyangoz, yılan, kaplumbağa gibi çeşitli hayvan figürleri bulunmaktadır. (kedi; kötü şans, kuş; güç, kuvvet, salyangoz; ölümsüzlüğü, yılan; yer altı, kaplumbağa; yeryüzünü sembolize etmektedir.) Gökyüzüne baktığımızda elinde nar tutan yüzü çocuk bedeni balık şeklinde bir figür görülmektedir Gökyüzünden denize doğru irili ufaklı narların döküldüğü resimde Sanatçı Akyol birlikte kardeşçe yaşamının önemine vurgu yapmıştır. (**Resim-10**)

7. SONUÇ

Sanatçı Muzaffer Akyol Türk mitolojisinden esinlenerek eserlerine aktardığı simge ve sembolleri incelediğimiz on eserinde başarılı bir şekilde kullanmıştır. Yaşadığı coğrafyanın etkisinde kalan sanatçı;

Anadolunun kültürünü, renklerini, acısını, hüznünü kendi çağdaş yorumuyla eserlerine taşımıştır. Simgeci bir ressam olan Muzaffer Akyol için doğa vazgeçilmez bir unsur olmuştur. Kendine has anlatım biçimiyle ressamımız; narla evrendeki birliği kardeşçe yaşamayı, karpuzla bereketi, kuşla özgürlüğü, masumluğu, temizliği, selvi ağacı ile de sonsuzluğu vurgulamıştır. Akyol'un çalışmalarında ayrıntıya önem vermiş olup ilgiyi üzerine çekmek istediği konuyu merkeze koyarak resmeye çalışmıştır.

Sanatçımız bu bağlamda kendi coğrafyasındaki toplumsal sorumluluk bilincini eserlerinde izleyicileriyle paylaşmıştır. Ortadoğu'da Arap Baharı, Mübadele Balığı, Büyük Talanın Paylaşımı ve Kurbanlık Koyunun Söyledikleri adlı çalışmaları eleştirel düşünmeye teşvik ettiği eserlerinden bazılarıdır. Sanatçımız Muzaffer Akyol Türk mitolojisindeki kavramları eserlerinde kullanırken kendisinden sonra gelecek olan resamlara da yol göstermiştir. Sanatçımızın bundan sonraki çalışmalarında da başarılarının devamını diliyoruz. Saygılarımızla.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ATEŞ, M. (2001), *Mitolojiler ve Semboller*, İstanbul, Aksiseda Matbaası.
- ÇORUHLU, Y. (2011), *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*, İstanbul, Kabalıcı Yayıncılık.
- ERDOĞAN, B. (2007), *Türk Mitolojisi*, İstanbul, Pozitif Yayınları.
- ERGUN, P. (2004), *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- ERSOY, N. (2007), *Semboller ve Yorumları*, İstanbul, Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri, 3. Baskı.
- GEZGİN, İ. (2009), *Gılgamış*, İstanbul, Alfa Yayınları.
- KARAKURT, D. (2012), *Türk Söylence Sözlüğü*, e-kitap.
- MEB, (2013), *El Sanatları Teknolojisi Türkmen Halısı Desenleri*, Ankara.
- MEB, (2011), *El Sanatları Teknolojisi Karışık Motif Çizimleri*, Ankara.
- MAMIKOĞLU, N G. (2007), *Türkiye'nin Ağaçları ve Çaluları*, İstanbul, NTV Yayınları,.
- İNAN, A. (1934), *Türk Mitolojisinde ve Halk Edebiyatında Kadın*, Ankara, Türk Yurdu.
- TARLABAŞI, B. (1983), *Öz Çalgımız Kaval*, İstanbul, Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri.
- TEZ, Z. (2008), *Mitolojinin Kültürel Tarihi*, İstanbul, Doruk Yayıncılık.
- TEBRİZİ, K. (1958), *Seçilmiş Eserleri*, Bakü.
- ÖGEL, B. (2010), *Türk Mitolojisi II*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Makaleler-Tezler

- AĞAÇ, S. , SAKARYA, M. , (2015), Hayat Ağacı Sembolizmi, *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, Aralık, Sayı:1-14, s.7.
- ARSLAN, S. , (2014) , Türklerde Ağaç Kültü ve Hayat Ağacı, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, Haziran, Sayı:1, s.70.
- ERTEM BAYKAL, F. (2009). *Dokumalarda ve Nazarlarda Görülen Nazar Motifleri*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı. Geleneksel Türk El Sanatları Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, s.3.
- OTER, T, (2007), *Geçmişten Günümüze Ud Yapımcıları, Ud Yapımında Kullanılan Yöntemler*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim Dalı Türk Sanat Müziği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, s.4.
- SARIKAYA HÜNEREL Z. , ER, B. , (2012), Bir İletişim Aracı Olarak El Sanatları, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1. s.170.

ŞİŞÇİ, F. (2018), Türk Mitolojisinde Güvercin Motifi ve Çağdaş Türk Resminde Temsili, *İdil Dergisi*, cilt. 7, sayı. 41.

Bildiri

ÇAĞLAR ABİHA, B. (2012,15-17 Kasım), *Mitolojiden Tarsus'a Bir Sembol: Yılan ve Şahmeran*, 2.Tarsus Kent Sempozyumunda sunulan bildiri, s.3-4-7, Mersin.

İnternet Alıntısı

TEKEK, M. (2012, 28 Kasım), *Arap Baharı ve Nedenleri*, 26 Ekim 2018, <http://www.tuicakademi.org/arap-bahari-ve-nedenleri/>, adresinden alındı.

BULUZ, N. (2016, 05 Ekim), *Dolgan Türkleri'nin İlginç Yaşam Ve Adetleri (2)*, 06 Kasım 2018 tarihinde, <http://www.istanbulgazetesi.com.tr/dolgan-turklerinin-ilginç-yasam-ve-adetleri-2-makale,40121.html>, adresinden alındı.

OKTAV ERDEMLİ, E. (.), *Antropolojik Bir İmge Olarak: Uçurtma*, 20 Kasım 2018 tarihinde, <http://elifoktav.com/m/c/detay.asp?id=6859#.W97d72j7TIU>, adresinden alındı.

ÖZÇELİK, M. (2010, 26 Eylül), *Kurtlar Sofrası*, 11 Kasım 2018 tarihinde, <http://www.tesbitler.com/wp-content/uploads/2015/01/kurtlar-sofras.pdf>, adresinden alındı.

Videolar

<http://www.muzafferakyol.com/video/sanat-hayati-ekim-2004-muzaffer-akyol.mp4>

<http://www.muzafferakyol.com/video/sanat-hayati-kasim-2004-muzaffer-akyol.mp4>

<http://www.muzafferakyol.com/video/sanat-hayati-agustos-2014-muzaffer-akyol.mp4>